opus impleat, aut *injunctam alteri solicitudinem alter intercipiat:* data licentia unicuique ab altero inchoatum & derelictum opus, per alterum sine aliquo timore dispendii implere, omniaque hujusmodi facinora denunciandi sine ulla formidine, & sine judiciariis sumptibus. † Si quis autem monopolium ausus fuerit exercere, bonis [1] propriis expoliatus perpetuitate demnetur exilii. † Cæterarum præterea professionum [2] primates, si in posterum aut super taxandis rerum pretiis, aut super quibuslibet illicitis placitis, ausi fuerint convenientes hujusmodi sese pactis constringere, quadraginta librarum auri solutione percelli decernimus: officio tuæ sedis quinquaginta librarum auri condemnatione multando, si in prohibitis monopoliis, & interdictis corporum actionibus commissas forte (si hoc evenerit) faluberrimæ nostræ dispositionis condemnationes, venalitate interdum, aut dissimulatione, vel quolibet vitio minus fuerit executum.

TIT. LX.

DE NUNDINIS [3] ET [4] MERCATIONIBUS.

1. Impp. VALENS & VALENT. AA. ad Probum P. P.

QUi exercendorum mercatuum, aut nundinarum licentiam, vel veterum [5] indulto, vel nostra autoritate meruerunt: ita beneficio rescripti potiantur, ut nullum in mercatibus atque nundiniis ex negotiatorum mercibus conveniant, vel in venalitiis [6] aut locorum temporali quæstu & commodo privata exactione sectentur, vel sub prætextu privati [7] debiti aliquam ibidem [8] concurrentibus molestiam [9] possint inferre.

TIT. LXI.

DE VECTIGALIBUS [10] ET COMMISSIS [11].

De manumissione.

1. Impp. SEVERUS & ANTONINUS AA. Victorino.

SI [12] jure manumissus es, ante [13] quæstionem commissi motam; statum tuum vectigalis nomine convelli non est æquum.

De quinquennio elapso, de re non existente.

2. Iidem AA. Linuo.

NEque commissum, quod ante quinquennium [14] factum dicitur, si lite res anticipata [15] non est, vindicari potest: neque pro re quæ in commissi causam cecidit, si ipsa non existat, nec dolo supprimatur, pretium peti potest [16].

De militibus.

3. Iidem AA. Ingenuo militi.

OMnibus militibus [17] nostris prospeximus, ne ob omissas professiones pœna commissi tenerentur. Proinde deposito hoc metu, si qua portoria debere te apparuerit, exsolve.

De licitatione.

4. Imp. CONSTANT. A. ad Rufum.

PEnes [18] illum vectigalia manere oportet, qui superior [19] in licitatione exstiterit: ita ut non minus quam triennii fine [20] locatio concludatur, nec ullo modo interrumpatur tempus exigendis vectigalibus præstitutum. Quo peracto tempore, licitationum jura conductionum-que recreari [21] oportet, ac simili modo aliis collocari. Dat. 10. Kal. Jul. CRISPO Cæs. II. & CONSTANTINO CONSS. 321.

Pro quibus rebus vectigal solvitur, vel non.

5. Idem A. Menandro.

UNiversi provinciales pro his rebus quas [22] ad usum [23] proprium vel ad fiscum inferunt, vel exercendi ruris gratia revehunt, nullum vectigal a stationariis exigantur. Ea vero quæ extra prædictas causas, vel negotiationis gratia portantur, solitæ [præstationi vel] pensitationi subjugamus: capitali [24] pœna proposita stationariis [25], & [urbanis] militibus, & cæteris personis, quorum avaritia id tentari firmatur.

De æqualitate in publicis functionibus servanda, de navicularis.

6. Impp. VALENS & VALENT. AA. ad Florentinum Comitem sacrarum largitionum.

OMnium [26] rerum [27] ac personarum quæ privatam degunt vitam, in publicis functionibus æqua debet esse inspectio. Hoc ideo dicimus, quia nonnulli privatorum elicitas [28] suffragio proferunt sanctiones, quibus vectigalia, vel cætera hujusmodi, quæ inferri fisco moris est, sibi adferant esse concessa. Si quis ergo privatorum hujusmodi rescriptione nitatur, cassa eadem fit: Vectigalium enim non parva functio est, quæ debet ab omnibus, qui negotiationis seu transferendarum [29] mercium habent curam, æqua ratione dependi: [exceptis navicularis, cum sibi gerere rem probabuntur.] Dat. 10. Kal. Mart. VALENTINIAN. & VALENT. AA. COSS. 368.

De octava vectigalium nomine solvenda.

7. Iidem AA. & GRATIANUS A. ad Archelaum Comitem Orientis.

EX præstatione vectigalium nullius omnino nomine quicquam minuatur, quin octavas [30] more solito constitutas omne hominum genus, quod commerciis voluerit interesse, dependat: nulla super hoc militarium [31] personarum exceptione facienda.

De legatis.

8. Imppp. GRAT. VALENT. & THEOD. AAA. Palladio Comiti sacrar. largit.

A Legatis gentium [32] devotarum, ex his tantum speciebus quas de locis [33] propriis unde conveniunt, huc deportant, octavarii [34] vectigal accipiant: quas vero ex Romano solo, quæ sunt tamen lege concessiæ, ad propria deferunt, has habeant a præstatione immunes ac liberas.

De vectigali alabarchiæ per Ægyptum, & Augustanicam.

9. Iidem AAA. eidem Comiti sacrarum largitionum.

USurpationem totius licentiæ summovemus circa vectigal Arabarchiæ [35] per Ægyptum atque Augustaneam [36] constitutum, nihilque super traductione animalium (quæ sine prohibitione [37] solita minime permittenda est) temerarie per licentiam vindicari concedimus.

De vectigalibus ad angustiarum solatia quæsiti.

10. Impp. ARCAD. & HONOR. AA. Rufino P. P.

VEctigalia quæcunque quælibet civitates sibi ac suis curiis ad angustiarum [38] suarum solatia quæsierunt, sive illa functionibus cumilium ordinum profutura sunt, sive quibuscunque aliis earundem civitatum usibus designantur: firma his atque ad habendum perpetuum tenere præcipimus, neque ullam contrariam supplicantium super his molestiam formidari.

De salibus.

11. Iidem AA. Lampadio P. P.

SI quis sine [39] persona mancipum [40] (id est, salinarum conductorum) sales emerit, vendereve tentaverit, sive propria audacia, sive nostro munitus oraculo: sales ipsi [una] cum eorum pretio mancipibus addicantur.

De rescriptis.

12. Impp. HONOR. & THEOD. AA. Gusoni Comiti sacrar. largit.

QUicquid contra vectigales largitionalium [titulorum], vel pragmaticis, vel sacris adnotationibus fuerit elicitum [41], effectu & viribus carere censemus.

Quibus vectigal penditur, & de jure locandi.

13. Impp. THEOD. & VALENT. AA. Flaviano P. P.

EXceptis his vectigalibus quæ ad sacrum patrimonium nostrum quocunque tempore pervenerunt, cætera [42] reipublicæ civitatum atque ordinum, æstimatis dispendiis, quæ [pro] publicis necessitatibus tolerare non desinunt, referventur: cum duas [43] portiones ærario nostro a vectigali liberet: sed five negotiator est, five merces transferet (& ita distinguitur ἐμπορος καὶ ὁ μεταφερων φορτιον) vectigal dependat: exceptis navicularis. Nam hi, quum libi negotentur, a præstatione vectigalis sunt immunes. *Synopsis Basili.* 56. *tit.* 4. περὶ κομμερκιαρίων. *cap.* 6.

28 Immunitas vectigalium neque rescripto quidem principis concedituc: vel ita, Nullus est immunis a vectigalium solutione, etiamsi super immunitate proferat principis rescriptum: quia prætimitur obtrepitium. *Salicet.* ad *l.* 2. *J. de vectigalibus.*

29 Vectigal proprie onus est mercium quæ transferuntur, five ini provinciales, five peregrinæ. *l. ult.* §. 7. *ff. h. t.* five in provinciam deferantur, five ad peregrinos: mercium, inquam, onus est, non mercatorum; nam & qui mercatores sunt, tamen, si quid mercis vehant, vectigal solvant: plerumque in itinere. *l. 21. ff. de annon. tit.* 1. *ver.* plerumque in transitu pontis. *l.* 60. §. 8. *ff. locati.* In quibusdam pontibus pro transitu datur. Seneca *in sapientem non cadere injuriam.* Gallis appellatur hoc vectigal *pontenage.*

30 Octava vectigalia exigitur per ilationarios & urbanos quibus, ut portoriolus & octavarius adfidet ferunque suppetias. Inde octavarium vectigal. *l.* 5. *J. h. t.* Gallic. *le huitieme.* adde quædam ex Cuj. de vectigalibus centesimæ, quas appellat *l.* 6. *obf.* 28.

31 *leg.* 3. *J. h. t.*

32 Τῶν ἀλλοφύλων ἐθνῶν. 56. *Synopf. tit.* 4 περὶ κομμερκίου. *c.* 5. & 6. Harmenop. 5. *c.* περὶ πρεσβευτῶν id est, extraneum gentium.

33 Ἀπὸ τῶν ἐθνῶν αὐτῶν. *Eclog. d. loco.* Harm. *d. l.*

34 Vid. *l.* 7. *fupr. h.t.*

35 Alabarchia, ita emendat Cujac. 8. *obf.* 37. fic in edicto Juftinian. 11. τῷ κατὰ Κοίλην ἀλαβαρχῇ. *c.* 2. & paulo poft, *c.* 3. πρεσβεύτης ἀλαβαρχῶν. Jrifeph. 17. *Ant.* 12. *c.* 2. *de dignitatibb. l.* 1. *J. de conductoribus & procuratoribus five actoribus.* 1. 11. *tit.* 71. vid. Cujac. 8. *obferv.* 14.

36 Addit quædam ex oratione Ciceronis *pro L. Flacco.* 14 Negotiatores pro mercibus quas emunt *ἐν τῷ Βαβυλῶνι*, in Barbarico, non perfolvant aurum, fed alias fpecies reddant: qui fecus faxit, plectendus: Judex qui id faciemem non punierit, tanquam conficius punietur. Quippe Barbaris nurum non folum non prabendum, fed etiam quidquid apud eos auri eft, auferendum. *Synopf. Basili.* 36. *tit.* 12. περὶ κτκωλυμένων εἰδῶν. *c.* 20. Nobis itaque cum Barbaris (finge Turcis & fimilibus) permiffa videtur tantum permutatio, non emptio. 15 Negotiatores, pro mercibus quas emunt in Barbarico, non perfolvant aurum, fed alias fpecies redeunt. 56. περὶ κτκωλυμένων εἰδῶν. adde *l.* 2. *fupr. quæ res exportari.* 16 Judex fcelens confcius punitur. vide Bellovil. 2. *prafl.* 6. *num.* 20. 17 Nobiliores arcentur a mercatura, non quod mercatura fit res illicita, (eft enim contractus jure gentium) fed quia plebeio difficile eft commercium cum nobili. Molinæus *de usur. numer.* 59. Quo quippe honeftior eft, eo minus decet cum negotiari & lenerari. 18 Mercatura tribus hominum generibus interdici videtur, nobilibus, magiftratu fungentibus aut functis, ditioribus: nempe ut facilius fit emendi pecies rion eft emptio, fed vel permutatio vel locatio. *l.* 5. §. 2. *ff. de præfcr. verb.* 37 Vid. Cujac. 11. *obf.* 17.

38 Differt in eo permutatio ab emptione: Hac, modo confenfu: illa, re perficitur. *l.* 1. §. 2. *ff. de* 39 Stipulatio adnexa contractui innominato, facit ut non fit locus poenitentiæ. *l.* 5. *J. de contrahend. ftipul.*

1 Monopolium exercentis pœna. 2 Professionum primates, *les maîtres jurez, quasi* collegii indices. *l. ult. fupr. de jurisdict. omnium judicum.*

3 *Nundinæ* quid, dixi ad *lib.* 50. *ff.* 11. 4 Nundinæ, celebiores mercatus: Mercationes, feu mercatus, parvæ nundinæ, *Assemblées*: vetitæ celebrari die dominico. 1. *legum Francicarum* 139. 5 Nundinæ πανηγύρεις, ſtatis temporibus fiunt eis locis in quibus eas habendi jus datum eft, longa conluetudine, vel beneficio Principis, vel fenatus, vel confulum: vel (ut eft in Novella Valentiniani & Martiani *de filiquarum actionib.*) decreto ordinum, honoratorum, & civium præfente moderatore provinciæ. Ex his notari poteft, quibus poteftis jus nundinarum concedendi competat, quibus addé *l.* 1. *ff. h. t.* 6 Venalibus: fenfus eft, Ne quid exigatur extraordinarius, aut venalibus fervis & ex quæftu temporali locorum, in quibus expoumtur merces. 7 Nundinæ publicam habent fecuritatem. vide Molin. *de usuris*, *quæft.* 3. *n.* 92. ut qui earum cauſa conveniunt, non interpellentur privati debiti cauſa. *l.* 3. *in fin. ff. de feriis.* publici tamen delicti cauſa poſſunt interpellari. *d. l.* 3. ut & banniti. *arg. l.* 4. *ff. de pœnis* etiam injuſte. Bald. *hic.* fed & rei criminum. *Novell.* 17. *c.* 7. addé *l.* 2. *verf. Et vero. in fin.* J. *de exhib. & transm.* 8 Et intra dies nundinarum, quos plures fuiſſe indicat *l.* 138. *ff. de verb. obl.* 9 Reprafaliarum feu clarigationis jus ceſſat nundinarum tempore. Bald. *hic.*

10 11. C. *Theod.* 11. & 56. *Eol.* 4. Ὅτι κλεπτοπολιμάτος. 12. Harmenop. 3. *c.* περὶ λειτουργιῶν τελῶν καὶ κομμερκίου. dixi ad *L.* 39. *ff.* 4. Veſtigal quid ſit, vid. *l.* 6. J. *h. t.* 13 Commiſſum, cauſa mercium improfeſſarum apud publicanum. Pœna omiſſæ profeſſionis, publicato mercium aut venalium improfeſſorum. *Goth.* Adde Boſſium *tit. de vectigalibus fol.* 395. *cum* 7. *tit. fcq.* Forœrium *lib.* 1. *felect. c.* 20. Mod. 12 Qui ſuis res mercibus aliquid celare voluerit, ne vectigal pendat, & deprehenſus fuerit, merces amittit. Similiter ſi ſervum celavit, dominum amittit. Sed ſi quis celatum ſervum manumiſit, poſtquam libertas ſemel competere cœpit, non amplius eum ſiſcus vindicare poteſt. *Synopſ. Basili.* 56. περὶ κλεπτοπολιμάτος. *tit.* 4. *cap.* 1. 13 Servus improfeſſus manumiſſi poteſt ante quæſtionem commiſſi motam. 14 Pœna commiſſi præſcriptione quinquennii tollitur, ſeu elapſo quinquennio ſiſcus vectigal commiſſum vindicare non poteſt vel commercium. Immo nec ante quinquennium ſi res non exſtat, nec dolo ſupprimitur, ſed forte periit. *Syn. ibid. c.* 2. 15 Id eſt, conteſtata. 16 Etiam intra quinquennium. vide Cujac. *c.* 24. *de præſcr.* 17 Militibus remittitur pœna commiſſi: non tamen ipſum portorium. *l.* 7. *in fin.* J. *h. t.* 18 6. C. Th. 11. *l. unic.* 19 *l.* 9. *ff. h. t.* 20 Locantur vectigalia in triennium: olim in quinquennium, ut ſcribit Varro 4. *de lingua.* 21 Retraſtari, renovari. 22 Nota, quarum rerum nomine vectigal non debeatur. 23 Imo ea profiteri operet. *l.* 16. §. 3. §. 9. *ff. h. t. l.* 203. *ff. de verb. ſign.* Solve: aliud eſt profiteri, aliud vectigal ſolvere. Cogimur etiam profiteri ea, quæ vectigal non penditur, alias (ut eſt in veteri inſcriptione.) Quod uſurarium invehitur, anſarium non debet. vide Cujac. 14. *obſ.* 3. 24 Capitale eſt, exqiſſe a provincialibus vectigalium cauſa plus quam ſtatutum eſt, *l. un. in fin.* C. *Theod. h. t.* 25 Stationarii & urbani milites, portoribus & octavariis adſident, ut Dion. declarat 54. de quibus accipienda eſt lex 34. *in fin. ff. ex quib. cauſis major.* 26 *l.* 3. C. *Theod. de immun. conceſſ. lib.* 11. 27 Πάντα τὰ ἰδιωτικὰ πράγματα τελωνεῖσθαι &c. Omnium rerum privatarum nomine vectigalia exigantur, nec quisquam alio patrocinii modo ſanctionem proferat, quæ ipſum

conferri priſca inſtitutio diſpoſuerat: atque hanc tertiam jubemus adeo in ditione urbium municipiumque conſiſtere, ut proprii compendii curam non in alieno potius quam in ſuo arbitrio noverint conſtitutam. Deſignatæ igitur conſortium portionis eatenus juri ordinum civitatumque obnoxium maneat, ut etiam locandi, quanti ſua intereſt, licentiam ſibi noverint contributam.

TIT. LXII.

VECTIGALIA NOVA INSTITUI NON POSSE [1].

1. Impp. SEVERUS & ANTON. AA. Victorino.

NOn quidem temere [2] permittenda eſt novorum vectigalium exactio, ſed ſi adeo tenuis eſt patria tua, ut extraordinario auxilio juvari debeat, allega Præſidi provinciæ, quæ in libellum contuliſti: qui re diligenter inſpecta, utilitatem communem intuitus, ſcribet nobis quæ compererit: Et an habenda ſit ratio veſtri, & quatenus, exiſtimabimus.

2. Iidem AA. Calliſtiano.

VEctigalia nova nec decreto civitatum inſtitui poſſunt.

3. Impp. GALLIEN. & VALERIAN. AA. Tuſco & aliis.

NOn ſolent nova vectigalia inconſultis Principibus [3] inſtitui. Ergo & exigi [4] aliquid quod illicite poſcatur, competens judex vetabit, & id quod exactum videtur, ſi contra rationem juris extortum eſt, reſtitui jubebit.

4. Imp. CONSTANT. A. ad Felicem P. P.

SI [5] provincialium noſtrorum querela de conductorum aviditate extiterit, & probatum fuerit ultra antiquam [6] conſuetudinem, & noſtræ [7] terminos juſſionis aliquid eos profligaſſe, rei tanti criminis perpetuo exilio puniantur. Sub conſpectibus autem tuis vel eorum, qui tuæ gravitati ſuccedunt [8], licitationis cura ſervetur.

5.

ILlorum [9], qui publica ſive fiſcalia debent, omnia bona ſunt obligata.

TIT. LXIII.

DE COMMERCIIS [10], ET MERCATORIBUS.

De debitis penſionibus agnoſcendis.

1. Impp. VALENS & VALENT. AA. ad Julianum Comitem Orientis.

NEgotiatores, ſi qui [11] ad domum noſtram pertinent, potentiorum quoque homines [12] neceſſitatem debitam penſionum (ut honeſtas poſtulat) agnoſcere moneantur: ut per cunctos qui emolumenta negotiationibus captant, tolerabilis fiat agnoſcendæ devotionis effectus. Dat. 15. Kalend. Maji, *Conſtantinopoli*, DIVO JOVIANO & VARRONIANO CONSS. 364.

De barbaris.

2. Imppp. GRATIAN. VALENTIN. & THEODOS. AAA. Tatiano Comiti ſacr. larg.

NOn [13] ſolum Barbaris aurum minime præbeatur: [ſed] etiamſi apud eos inventum fuerit, ſubtili auferatur ingenio. Sed [14] ſi ulterius aurum pro mancipiis, vel quibuscunque ſpeciebus ad Barbaricum [15] fuerit translatum a mercatoribus, non jam damnis, ſed ſuppliciis ſubjugentur. Et ſi id Judex repertum non vindicat; tegere, ut conſcius [16] criminoſa feſtinat.

De nobilioribus & de ditioribus.

3. Impp. HONOR. & THEOD. AA. Theodoro P. P.

NObiliores [17] natalibus [18], & honorum luce conſpicuos [19], & patrimonio ditiores, pernicioſum urbibus mercimonium exercere prohibemus, ut inter plebeios & negotiatores facilius ſit emendi vendendique commercium.

De Perſis.

4. Iidem AA. Anthemio P. P.

MErcatores tam imperio noſtro, quam Perſarum Regi ſubjectos, ultra [20] ea loca, in quibus fœderis tempore cum memorata natione nobis convenit, nundinas exercere minime oportet: ne alieni regni (quod non convenit) ſcrutentur arcana. † Nullus igitur poſthac imperio noſtro ſubjectus, ultra Niſibin [21], Callinicum [22] & Artaxatam [23] emendi, ſeu vendendi ſpecies cauſa proficiſci audeat: nec præter memoratas civitates cum Perſa merces exiſtimet commutandas. Sciente utroque, qui contrahit, & ſpecies quæ præter hæc loca fuerint venundatæ, vel comparatæ, ſacro ærario noſtro vindicandas: & præter earum rerum ac pretii amiſſionem, quod fuerit numeratum, vel commutatum, exilii ſe pœnæ ſempiternæ ſubdendum. Non defutura contra judices, eorumque apparitores, per ſingulos contractus, qui extra memorata loca fuerint agitati, triginta librarum auri condemnatione, per quorum limitem ad inhibita loca mercandi gratia Romanus, vel Perſa commeaverint. † Exceptis videlicet [his,] qui legatorum Perſarum quolibet tempore ad noſtram Clementiam mittendorum iter comitati, merces duxerint commutandas: quibus humanitatis [& legationis [24]] intuitu extra præfinita [etiam] loca mercandi copiam non negamus: niſi ſub ſpecie [25] legationis diutius [26] in qualibet provincia reſidentes, nec legati reditum ad propria comitentur. Hos enim mercaturæ inſiſtentes, non immerito una cum his cum quibus contraxerint, ſeu refederint, pœna hujus ſanctionis perſequetur.

De numero collegiatorum, & ſubſtituendo aliquem in locum defuncti.

5. Iidem AA. Aëtio P. P.

CEſſante omni ambitione, omni licentia, quingentorum [ſexaginta trium] collegiatorum [27] numerus maneat, nullique his addendi, mutandive, vel in defuncti locum ſubſtituendi pateat copia: ita, ut judicio tuæ ſedis ſub ipſorum præſentia corporatorum, in eorum locum quos humani ſubtraxerint caſus, ex [28] eoidem quo illi fuerant, corpore, ſubrogentur: nulla alii corporatorum præter dictum numerum per patrocinia immunitate conceſſa.

De civitates vetuſtis legibus inclytas transgredientibus, vel peregrinos negotiatores ſuſcipientibus.

6. Iidem AA. Maximo Comiti ſacrar. largit.

SI qui inclytas nominatim vetuſtis legibus civitates [29] transgredientes ipſi, vel peregrinos negotiatores ſine Comite commerciorum ſuſcipientes fuerint deprehenſi: nec proſcriptionem bonorum, nec pœnam perennis exilii ulterius evadent. Ergo omnes pariter, ſive privati, ſive cujuſpiam dignitatis, ſive in militia conſtituti, ſciant ſibi, aut ab hujusmodi temeritate penitus abſtinendum, aut ſupradicta ſupplicia ſubeundum.

TIT. LXIV.

DE RERUM PERMUTATIONE [30], ET PRÆSCRIPTIS [31] VERBIS.

De evictione.

1. Imp. GORD. A. Theraſiæ.

SI cum patruus tuus venalem poſſeſſionem haberet, pater tuus pretii nomine (licet non taxata quantitate [32]) aliam poſſeſſionem dedit; idque [quod] comparavit, non injuria judicis, nec patris tui culpa evictum eſt: ad exemplum ex empto actionis non immerito id quod tua intereſt, ſi in patris jura ſucceſſiſti, conſequi deſideras. At enim ſi cum venalis poſſeſſio non eſſet, permutatio facta eſt, idque quod ab adverſario præſtitum eſt, evictum [33] eſt; quod datum eſt, ſi hoc elegeris, cum ratione reſtitui [34] poſtulabis.

Collatio emptionis & permutationis.

2. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. Primitivæ.

PErmutationem [35], utpote [re ipſa] bonæ fidei conſtitutam, ſicut commemoras, vicem [36] emptionis obtinere, non eſt juris incogniti.

De actione.

3. Iidem AA. & CC. Leontio.

EX placito [37] permutationis, nulla re ſecuta, conſtat nemini actionem competere [38]: niſi [39] ſtipulatio ſubjecta ex verborum obligatione quæſierit partibus actionem.

Si is, qui fundum ex cauſa permutationis accepit, eum vendiderit.

4. Iidem AA. & CC. eidem Leontio.

CUm precibus tuis expreſſeris, placitum inter te, & alium permutationis interceſſiſſe, eumque fundum a te datum vendidiſſe, contra emptorem quidem te nullam habere actionem perſpicis, cum ab eo ſuſceperit dominium, cui te tradidiſſe titulo permutationis non negas. Sed ſi fecundum fidem placiti ſtipulatio ſubjecta eſt: ſucceſſores

1 *l.* 10. *ff. de publicanis.* 1. *ult. ff. ad leg. Jul. de vi public. Novb.* 43. *cap.* 1. §. 1. 2. Id eſt, conſules Principis. *l.* 4. *pun. ff. d. l.* 10. 56. *Eclog.* 1. *cap.* 9. 3 *d. l.* 10. in monarchia gubernatione, fed. in democratica vero, citra populi conſenſum. 4 *l. ult. fupr. tit. prox.* 5 Περιστοιχικτησις τελωνῆ &c. Publicanus qui amplius quam par fit, exegerit, exilio perpetuo punitur: & alius pro eo conſtituitur: litigatione (quæ Græcis ὑποβολιμαιοτεραι) vectigalia in conſpectibus præſidis facta. *Synopſ. Basili.* 56. *tit.* 4. *cap.* 16. 6 *l.* 4. *in fin. l.* 9. §. 6. *ff. de publicanis.* 7 *l.* 3. *fupr. h. t.* 8 Hi ἀρχοντες præſides. *Synopſ. d. loco.* 9 Interpretatio Leunclavii. Eſt autem hæc lex delumpta ex 56. *Eclog.* 4. *cap.* 17.

10 *Commercium* quid, vide apud Ulpi m. 19. §. 5. Theoph. §. 2. *Inſt. de inut. ſtipul.* 11 *l.* 5. C. *Theod. de huſtralis collatione. l.* 13. *tit.* 1. *l.* 1. *fupr. de epiſc. aud.* 12 *Homines* vocabulo in hire nonnunquam intelligunturt procuratores, aſtores, cuſtodes, conductores, emphyteuticarii, chartularii, vaſalli. vide *l.* 2. §. 1. *fupr. de epiſc. & clerie. l.* 1. *d.* 4. J. *de dignitatibb. l.* 1. J. *de conductoribus & procuratoribus five actoribus.* 1. 11. *tit.* 71. vid. Cujac. 8. *obſerv.* 14. 13 Addit quædam ex oratione Ciceronis *pro L. Flacco.* 14 Negotiatores pro mercibus quas emunt *ἐν τῷ Βαβυλῶνι*, in Barbarico, non perſolvant aurum, fed alias ſpecies reddant: qui ſecus faxit, plectendus: Judex qui id faciemem non punierit, tanquam conficius punietur. Quippe Barbaris nurum non ſolum non prabendum, ſed etiam quidquid apud eos auri eſt, auferendum. *Synopſ. Basili.* 36. *tit.* 12. περὶ κτκωλυμένων εἰδῶν. *c.* 20. Nobis itaque cum Barbaris (finge Turcis & ſimilibus) permiſſa videtur tantum permutatio, non emptio. 15 Negotiatores, pro mercibus quas emunt in Barbarico, non perſolvant aurum, ſed alias ſpecies redeunt. 56. περὶ κτκωλυμένων εἰδῶν. adde *l.* 2. *fupr. quæ res exportari.* 16 Judex ſcelens confcius punitur. vide Bellovil. 2. *prafl.* 6. *num.* 20. 17 Nobiliores arcentur a mercatura, non quod mercatura ſit res illicita, (eſt enim contractus jure gentium) ſed quia plebeio difficile eſt commercium cum nobili. Molinæus *de usur. numer.* 59. Quo quippe honeſtior eſt, eo minus decet cum negotiari & lenerari. 18 Mercatura tribus hominum generibus interdici videtur, nobilibus, magiſtratu fungentibus aut functis, ditioribus: nempe ut facilius ſit emendi pecies rion eſt emptio, ſed vel permutatio vel locatio. *l.* 5. §. 2. *ff. de præſcr. verb.* 37 Vid. Cujac. 11. *obſ.* 17.

38 Differt in eo permutatio ab emptione: Hac, modo conſenſu: illa, re perficitur. *l.* 1. §. 2. *ff. de* 39 Stipulatio adnexa contractui innominato, facit ut non ſit locus poenitentiæ. *l.* 5. *J. de contrahend. ſtipul.*

30 Dixi *ad Lib.* 19. D. 4. & 10. *Synopſ.* 3. Græcis ἐπτάδικαν & ἀνδικαν dicitur *d. tit.* 3. 31 Dixi *ad Lib.* 19. *D.* 5. 32 Vid. Molinæus *ad conſuetud. Parisienſ.* 8. 44. *glofſ.* 1. *n.* 107. Vacuinus *lib.* 1. *declarat.* 27. Vandus *lib.* 1. *variar. quæſt.* 25. Mod. 33 Permutata res id evinciturr, in factum competit actio, cui res evincitur, *l.* 1. §. 1. *ff. de rerum permut. l.* 5. §. 2. *in fin. ff. de præſcr. verb.* in quod intereſt. *l.* 29. J. *de evictionib.* 34 Vide Pap. 3. *notar.* 9. *de reſtitut contra eſchange* 35 Permutatio bona fide contracta venditioni & emptioni adfimilatur. *Synopſ. d. tit.* 3. *cap.* 4. 36 Permutatio vicina emptioni. *l.* 2. *ff. de rer. permut.* inſtar emptionis. *Nov. Valent. verſ. Ita ſi. de conſ. tit., quæ admittſ.* quid emptio. *l.* 62. *ff. de fur. dat.* Qui permutat, emptori ſimilis. *l. ult. ff. quib. ex cauſ in poſſeſſ.* & 19. *Eclog.* 3. *c.* 4. non tamen idem. *l.* 1. *ff. de rerum permut.* Permutatio fit rebus. *d. l.* 1. non emptio. *l. pen.* J. *h. t.* Interdum pecunia cum ſacro permutatur. *l. ult. ff. de condict. cauſa data.* veluti ſi quis pecuniam accipiat, ut manumittat. Hujusmodi ſpecies rion eſt emptio, ſed vel permutatio vel locatio. *l.* 5. §. 2. *ff. de præſcr. verb.* 37 Vid. Cujac. 11. *obſ.* 17.

ejusdem, cum quo contractum habuisti, convenire non prohiberis. Si vero nulla stipulatio intercessit, *præscriptis verbis actio est*, *ut* [1] *vel fides placiti tibi servetur*, vel quod alterius accipiendi fundi gratia dedisti, causa [2] non secuta restituatur.

De fundo dato, ut accipiam domum.

5. Iidem AA. & CC. Theodolanæ.

QUoniam adseveras, patrem tuum ei contra quem preces fundis, hac conditione dedisse fundum, *ut invicem domum certam acciperet*: aditus Præses provinciæ placitis eum parere, vel si causam [3] propter quam fundus datus est, sequi non perspexerit, conditionis ratione datum [a te] restituere, sicut postulas, jubebit.

De lege traditionis.

6. Iidem AA. & CC. Protogeni.

REbus certa lege traditis, si huic non pareatur, præscriptis [4] verbis incertam civilem dandam actionem, juris autoritas demonstrat.

De frumenti datione ut accipiat oleum.

7. Iidem AA. & CC. Timotheo.

EMptionem rebus [5] fieri non [6] posse, probem placuit. Igitur cum frumenti certam modationem Callimacho & Acamato te dedisse, ut tibi repræsentent olei designatum pondus, adseveres: si placitis citra stipulationis solennitatem non exhibeant fidem, quantum dedisti, causa [7] non secuta condicere pro desiderio tuo potes.

De lege donationis.

8. Iidem AA. & CC. Paulinæ.

EA lege [8] rebus donatis Candido, *Ut quod placuerat, menstruum seu annuum tibi præstaret*, cum hujusmodi conventio non nudi pacti nomine censeatur, sed rebus propriis dictæ legis substantia muniatur: ad implendum [tibi] placitum (sicut postulas) præscriptis verbis [9] competit actio.

TIT. LXV.

DE [10] LOCATO [11] ET CONDUCTO.

De rei imeritu.

1. Imp. ANTONINUS A. Agrippino.

1 *l. 5. in fin. ff. h. t.* 2 *l. 7. in fin. ff. h. t. l. 1. in fin. ff. de rer. permut.* 3 *l. 4. in fin. supr. h. t.* 4 *l. ult. in fin. ff. h. t. l. 18. ff. de præscr. verb.* vide *l. 2. supr. de pact. int. empt.* 5 Sed pecunia numerata. *l. 1. §. 1. ff. de contrah. empt. §. 2. Inst. de empt.* 6 Imo emptio pridem temporibus etiam sine nummo fuit. *l. 1. ff. de contr. empt.* Ubi verbibus Homericis probatur rebus facta emptio. sic apud Virgil. 1. *Georgic.* enumeratis verbum est sine nummo, illo versu: *Tegmen ibi generum Tethys emat omnibus undis.* Et alioquin Romæ primo pretium pendebant in tritina, & per trutinam solvebatur (cujus vel ligium trutina in æde Saturni) unde Ennius: *Pauci stipendia pendant.* Hinc libripens in emptionibus. Varro 4. *de lingua*: §. 1. *Inst. de testament.* Per contrarium permutatio cum pecunia signata esse potest. *l. cum hi.* §. 5. *ff. si cert. 24. ff. de transact. l. ita confiante. 26. ff. de jure dot. l. si mulier. 21. ff. de pactis dotal.* §. *constituitur. 2. Inst. de usufr.* Plinius 31. *c.* 8. vide Forcatulum *Necyomantia c.* 48. & 49. 4. *in fin. supr. pactis conventis.* non datur autem ex nudo pacto, ut hinc conflet, pactum dationis in contractibus transire, fu potius, contractum esse cui inest pactum: cum nihil referat, præcedat an sequatur pactum. *l. 3. supr. de actiib. actionib.* vide Cujac. 11. *obs.* 17. *in fin.* 8 Pactum dationis muniur, & transit in contractus nomen. vid. Cujac. 11. *obs.* 17. *in fin.* & 14. *obs.* 28. *in fin.* 9 *l. 6. supr. h. t.*

10 Dixi *ad L.* 19. *D.* 2. 11 Locator non is est semper qui mercedem accipit, nam qui locat, alterius operas, dat mercedem. Dici potest generalius, Locatorem esse eum, qui dat utendum vel faciendum aliquid: Conductorem esse, qui accipit ut utendum vel faciendum: *ut locare* nihil aliud sit, quam utendum vel faciendum aliquid dare, conducere, accipere. vid. Cujac. 2. *obs.* 28. 12 *l. 23. in fin. ff. h. t.* 13 Argrellium. *l.* 12. *infr. h. t. l.* 34. *l.* 55. *ff. h. t.* 14 Nili cuftodiam in fe receperit. *l.* 55 15 Locator vim, & calum non præstat, sed culpam. 16 Conductor ædificii extruendi hic ipse opifex est, & architectus qui mercedem accipit: qui locat ædificium extruendum, pecuniam numerat: & si conductori pecuniam tardius quam par fit, numeret, usuras præstat. Harmen vocum vim ignorantur cum Accursio veteres. 17 *l. 17. infr. h. t.* 18 In locato veniunt ultra ex mora. *Salic.* Faber qui præstitit operam [illegible] recepit mercedem, eam petit cum usuris. Bald. *l. 17. §. h. t.* 19 *Synopf. Basil.* 20 *tit.* 1. *περὶ τοκισμ. cap.* 54. & 3. Harm. 8. §. 36. Infula: quidam ita legunt quod Accursium, quibus accedit *lex* 30. *ff. h. t.* utut sit, hypothesis hujus legis adaperiunt pœnæ ad prædia rustica. vide Cujac. 12. *observ.* 38. duobus casibus colonus male ductor cafibus hac lege comprehensis a locatore poteft expelli. Quid emphyteuta: tenuim magna fimilitudo fit. *l. 1. infr. de jure emphyt.* Idque poft Joann. And. & Jafon. nemo notat Hippolytus Marfil. *fingular.* 94. 21 Inquilinus, quamdiu penfionem folvit, a domino expelli non poteft: nifi vel ad proprium ufum, eumque necellarium domo egeat, eamve refiere velit, vel inquilinus ea male fit ufus. 23. *Eclog.* 1. *c. περὶ τοκισμ.* 24. & 3. Harm. 8. *cap. περὶ κοιθῶν.* 22 Partis enim folutio non fufficit. *l.* 41. §. 1. *ff. h. t. in fin. ff. de usur.* 23 Vel paratus fis folvere: Offerens enim danti Quirit: eo cafu cujus temporis mora fpecabitur? die, triennii moram folvendo. phyteuta rei privatæ: in ecclefiaftice emphyteuta, biennium. *l.* 2. *J. de jure emphyteuf.* in conductionibus biennii moram requiri, fi conductor non apparebit. *l.* 56. *ff. h. t.* aut fi prædens fit & paftum ei de non expellendo faftum fit. *l.* 54. §. 1. *ff. h. t.* Tonibus moram ftatim prima penfione commiti. Alii *diffam legum* 56. *ff* leg. 54. reuranunque legem refert ad quemlibet conductorem, hac fententia, Quemlibet conductorem expelli pofte poft biennii ceffationem: & hac refert illud Martialis 12. *Epigramm.* 24 Primus cafus quo locator conductorem jure poteft expellere, is eft, Si mercedem vel penfionem non folvit: etiamfi paftum faftum fit de non expellendo. vide Ferrarienfem *in forma libelli*, *quo agitur ad facti præftationem* 32. *in verbo Interfitoit. n.* 7. 25 Conductorem ergo a contrario, invito locatore conductor ante tempus migrare non poteft, quod perpetuo verum non eft. dixi ad *l.* 17. §. 1. *l.* 55. *in fin. ff. h. t.* addam etiamquedam alia ad *l.* 33. *infr. h. t.* 26 Jure civili licitum forte locatori, facto Papon. 10. *Arrefl.* 3. *num.* 6. *in fin.* Paponius refert, Senatusconfulto (quod tamen hauito conditionis tempore excedere nolentem, vi expulerat. 1. *Arrefl.* 3. *num.* 6. 27 Eo nomine acto competine is, qui interefl? vide *l.* 15. *J. h. t.* 28 Secundus cafus quo locator conductorem expellere poteft. Proper inopinatos cafus licitum eft Propria intelliga, fua, fuorumve, puta uxoris, liberorum; hoc enim videtur tacite fe omminifcnem. Quodam enim laxius ex æquo & bono intelligunter, quod in ufu quod propter fupervenientes liberos donatio revocari poffit. *l.* 8. *J. de revocand. donat.* ergo & locatio; neque fit injuria conductori, cum idem eidem in pari cauffa fit permiffum. Debuit quoque id intelligere, a parente nunquam locationem ita fieri, quin taciteferentium necefficates excipiat. Hæc aptari poteft, quod fcripfi ad *l.* 13. *in verb. Tuo pro fe quam pro filio. fupr. de advoc. diverf. judic.* 1. 30 Neceffitas facit aliquid esse licitum. Hutius neceffitatis exemplum elegans vid. apud Paponem 10. *Arrefl.* 3. *num.* 3. 31 Tertius cafus quo conductor expelli poteft. 32 Neceffario, fc.

l. 35. ff. h. t. (Græcis ἐπιοικιάσεως. 3. Harmen. 8. §. 36.) tunc dominus prædii pro rata temporis deducere ex mercede tenetur. Quod fi dominus infulæ citra neceffitatem demolitus quid fuerit, ut melius tamen reponeret? præftare tenebitur quanti conductori interfuerit non migrare. *l.* 30. *ff. h. t.* Hoc tamen temper verum non videtur. Nam fi conductori ex mercede deducet. Aliud omnino futurum eft, fi neceffariam egnamit partem aperuerit. *l.* 27. *ff. h. t.* 33 Pone hoc cafu, domum effe refectam, & eo animo inquilinum expulfum: queri poteft, utrum domo refecta poffit inquilinus fe in veterem locationem reftitui jure poftulare? Inquilinum id jure petere poffe notat Acontius *in l. fi duo.* 3. §. 3. *in verb. dominum. ff. uti poffideris.* quod Bartolo notatu dignum videtur *ibidem*, ut & Romano *fingulari* 234. & Cremenfi *fingulari* 71. Quid? in integrum tempus conventæ conductionis reftituetur conductor; initio tantum facto a domo refecta, an potius ab eo tempore quo conductione expulfus eft? hoc verius videtur. legem permittente factum a locatore, pœnam ei inferre non debet. *l.* 26. *ff. de damn. infect. l.* 15. *l.* 16. *ff. actionib. redhibit.* vide Cujac. 11. *obs.* 17. *in fin. ff. de usufr. leg.* 34 Quidam conductoris quam locatoris efte periculo fit æquius, empitionis exemplo, a qua perfecta tranfit. Illico periculum in emptorem. *l. 1. §. 1. ff. C. de periculo*, & *commodo rei vanditæ.* Rufius queri poteft, quam retionem præftare inquilinus debeat, an quæ initio conventa eft, an amplioram, habita ratione domus refectæ, & in commodoriores forte uius mutatæ? Id æquius efte videtur, quam alterius jactura locupletetur. *l.* 6. §. 3. *ff. de negot. geft.* & alicuni conftat, conductori mercedis deductioni fieri, fi incommodior ejus habitatio refectione redatur. *l.* 27. *ff. h. t.* ut ex contrario debeat augeri mercto, fi commodior fit effecta. 34 Quis cafus quo conductor a locatore expelli poteft. 35 *Novell.* 120. *c.* 8. Symmachus *in epift.* Conductor ædibus ita ufus eft, ut parvo licet tempore indem loris laben confulto intuiffe dicatur: *fi poft*, geminum beneficium: primum, ut vobis ceffaret: primum, ut improbiffimus inquilinus locorum intentione depellatur. Deinde, ut habita deteriorata ef affimulatione, effe fimotus reftaurationis agnoluat. 36 Sunme alie caufe præter fuperiores? Certe fufficiens non eft cauffa conductoris expellendi, quod alias nonnorum penionem offerat. *l.* 21. *J.* Cujac. 12. *obf.* 38. adficit, conductorem malos ob mores, vel ob eftimationem malam, vel fi conventu difficilis fit, aut fi nullum cum eo negotium agitur, quin cum eo lis fit aliqua, expelli poffe: quod ad mulieres illuafore fama & vitæ, veluti meretrices & lenones extendunt leges. *Nov.* 14. *cap.* 1. *l.* 4. *J. de feefcenn. l.* 11. *tit.* 40. vid. Papon. 22. *Arrefl.* 9. *n.* 14. *ibi*, *Putain peut effre contrant de toute maison*, *& mun.* 25. *ibi*, *Putain n'eft recene en forme de maifon.* Zalius *in l.* 1. *J. fulato matrim. n.* 39. 40. poft Alexandrum, Ancharanum, Imolam, Speculatorem, hoc videtur etiam referre ad fabros, & id genus artifices, quorum nimis violento aribus auditorii, vel templi quies turbari poteft: & ad eos ftudiofos, qui ftftulandi, commodo vel altiori voce legendo, vicinis ftudiofis funt moleftí: idque utilitati publice deberi putat. An conductor poffit expelli ante tempus ab empitore fimili, vide *l.* 19. *l.* 4. *ff. h. t.* An ab heredibus locatoris: An conductor morno ejus here expelli poffit, vide *l.* 10. *J. h. t.* An quia rem alteri locaverit, vide *l.* 6. *J. h. t.* Quid fi prænuncravit integre locationis univerfam penfionem? non poteft expelli. vide Ferrarienfem *forma.* 42. §. *n.* 9. Quid fi ufufructuarius fructuarium fundum locavit plures in annos, æque fit mutuus? Proprietarius non cogitur ftare locationi. *l.* 9. §. 1. *ff. h. t.* Quid fi tacita reconductio fecuta eft? vid. *l.* 16. *J. h. t.* Quid fi obfervandæ conductionis cauffa, ut hypothecæ in rem conductam conductor habuerit? dicam ad *l.* 9. *J. h. t.* Quid fi plures in annos facta fuit locatio, verbi gratia in decem annos? Paponius notat, SC. Parifienfi veritum, an hujusmodi conductorem liceret expellere, cum et ifte dominum conqueri, & ob naturalem poffeffionem interditum poffefforium. *l.* 1. *ff. fi aqua vel ftillicid.* Gluck. *l.* 5. *ut certo.* §. 5. *ff duobus.* 15. *ff. commodati. l. fi quis ante.* 10. *ff. de adquir. vel amitt. poffeff.* vid. Papon. 10. *Arrefl.* 3. *num.* 2. 37 Ut alibi ad Præfectum urbi. *l.* 1. §. 3. *ff. de off. profect. urbi.* 38 Dixi ad *l.* 2. §. 5. *ff. qui petant tutores.* exprefe *quinto cauffe pign.* ut in ea re differat prædium rufticum ab urbano: & illata in rufticum prædium nunquam tacite obligentur, etiamfi dominus feiverit (hoc adverfus Accurfium & receptam opinionem defendit Forcatulus 17. *Necyomantia*) illata in ædes tacite fint obligata. *l.* 2. *ff. in quib. cauf. pign. vel hypoth.* Rationem differentiæ eam effe, quod in ædibus & urbano ædificio nihil aliud fit conductoris quod locatori obligetur: in rufticis, etiamfi illata non fint, pignori fructus funt. *l. eo jure.* 4. *l. praditis.* 7. *ff. in quib. cauf. pign.* & breviter illata in rufticum prædium non aliter effe pignori, quam fi exprefe pignorata fint, *arg. l. 1. §. ult. ff. de Salvianis.* idque in Servianis, & quasi Servianis & Salvianis interdicto effe. §. *item Servianæ.* 7. ubi Theoph. *l. debitor.* 59. *ff. ad SC. Trebell.* §. *fequens. in. Inft. de interdict.* 1. *l.* 9. *hoc interdictum.* 1. *ff. de migrandis.* Deinde hic non queri an invecta in rufticum prædium indifinifte fint pignori locatori: id an invecta a colono feu fervo alicujus fint conductori pignorate. Hoc tandem definit; invecta a fervo, non effe pignori, nifi dominus ipfe expreffe confenferit. 39 Horrearius cuftodiam effracti horrei non jeni nem adeft, nifi fpecialem fuit cuftodiam reprominfcit. *l.* 1. *l.* 9. *l. in fin. ff. h. t.* & vim. *l.* 15. §. 1. *ff. h. t.* 40 Id eft, fi expreffim & nominatim conventum, ut illata effent pignori locatori. vid. *l.* 11. §. 2. *ff. qui potior.* 41 Indefinite invecta, illata in urbanum prædium, tacite obligantur dominio, etiam ignoranti, *ibi. l.* 4. *ff. de pactis. l.* 4. *ff. in quib. cauf. pign.* in rufticum, fciente tantum. §. *h. t.* §. 7. *Inft. de actionib.* 10. *Arrefl.* 3. *n.* 1. Idem 1. *Nat.* 2. *c. de locage*: Imbertus *in enchiridio in verbo, un acheteur n'eft tenu.* Quid fi conductori locator, aut etiam emptor quanti ejus interfit, offerat, eftne audiendus? audiendus videtur. Nam qui pignoris jure rem perequitur, a res retinentione removetur, fi qualiscunque poffeffor dentum offerat. *l.* 13. *in fin. ff. quib. modis pign.* vide Rolandum a Valle hanc quæftionem explicantem 1. *cons.* 6. *n.* 10. & *cons.* Quæ tamen fententia difplicet Gulielmo Onciato *quæft. Acad.* 10. *n.* 22.

Nemo

NEmo prohibetur rem [1] quam conduxit, fruendam alii [2] locare: si nihil aliud convenit [3].

De vectigalibus.

7. Idem A. Terentiano.

SI [4], cum Hermes vectigal octavarum [5] in quinquennium conduceret, fidem tuam obligasti; posteaque [6] spatio ejus temporis expleto, cum idem Hermes in conductione, ut idoneus detineretur, non consensisti, sed cautionem tibi reddi postulasti: non oportere te de posterioris temporis periculo adstringi, competens judex non ignorabit.

De lue, tempestate, vel alio cœli vitio.

8. Idem A. Higinio.

LIcet certis annuis quantitatibus fundum conduxeris: *si tamen expressum non est in locatione*, (ut mos [7] regionis postulabat,) *ut, si qua lue* [8] *tempestatis, vel alio cœli vitio damna accidissent, ad onus tuum pertinerent*; & quæ evenerunt sterilitates [9], ubertate aliorum annorum repensatæ non probabuntur: rationem tui juxta bonam fidem haberi recte postulabis: eamque formam, qui ex appellatione cognoscet, sequetur.

De emptore fundi locati.

9. Idem A. Fusco.

EMptorem [10] quidem [11] fundi necesse non [12] est stare colono, cui prior dominus locavit: nisi [13] ea lege emit. Verum si probetur aliquo pacto consensisse, *ut in eadem conductione maneat*, quamvis sine [14] scripto, bonæ fidei judicio, [ei] quod placuit parere cogetur.

De heredibus.

10. Imp. GORDIANUS A. Pomponio.

VIam veritatis ignoras, in conductionibus non succedere heredes [15] conductoris existimans: cum sive perpetua conductio est, etiam ad heredes transmittatur: sive temporalis, intra tempora locationis hæredi quoque onus [16] contractus incumbat.

De invito in conductione non retinendo.

11. Imp. PHILIPPUS A. Theodoro.

INvitos [17] conductores seu heredes eorum post [18] tempora locationis impleta non [19] esse retinendos, sæpe rescriptum est.

De aggressura latronum.

12. Idem A. Nicæ.

DAmnum quod per aggressuram [20] latronum in possessionibus locatis rei tuæ illatum esse proponis, a domina earundem possessionum, quam nullius [21] criminis ream facere te dicis, resarciri tibi nulla ratione desideras.

De pluribus conductoribus.

13. Impp. VALERIAN. & GALLIEN. AA. & VALERIAN. C. Heraclidæ.

SI divisa [22] conductio fuit, & in singulis pro partibus facta: alieno nomine conveniri vos non oportet. Si autem omnes qui conducebant, in [23] solidum locatori sunt obligati: jus ei competens conveniendi quem velit, non debet auferri. Habetis sane vos facultatem locatori offerendi [24] debitum: & ut transferantur [25] in vos ea, quæ ob hanc conductionem ab his quorum nomine inquietamini, obligata sunt, postulandi.

De annona.

14. Iidem AA. & CC. Juliano & aliis.

SI hi qui a vobis redemerant [26] frumentum, & hordeum annonæ [27] inferendum, accepta pecunia fidem fefellerunt: ex locato agere cum eis potestis.

De conductrice expulsa.

15. Iidem AA. & CC. Euphrosynæ.

SI de fundo a locatore expulsa [28] es, [cum eo] agere ex [29] conducto potes: pœnamque [a locatore,] quam præstari rupta conventionis fide placuit, exigere, ac retinere potes.

De lege conductionis servanda, de tacita renovatione.

16. Iidem AA. & CC. Timotheo.

LEgem [30] quidem conductionis servari oportet, nec pensionum nomine amplius quam convenit, reposci. Sin autem tempus in quo locatus fundus [31] fuerat, sit exactum, & [in] eadem [locatione] conductor permanserit: tacito [32] consensu eandem locationem una [33] cum vinculo pignoris renovare videtur.

De bona fide. De usuris.

17. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. Hosalio.

PRæses provinciæ ea quæ ex locatione debentur, exsolvi sine mora curabit: non ignarus ex locato & conducto actionem, cum sit bonæ [34] fidei, post moram [35] usuras legitimas admittere.

De sterilitate.

18. Iidem AA. Amno.

1 Τὸν ἀγρὸν fundum. *Synopf. Basil.* 20. *tit.* 1. *c.* 66. 2 Perfonæ fc. Idoneæ. *l.* 7. *ff. de usu & habit. arg. Novell.* 14. *c.* 1. *l.* 27. §. 1. *ff. de usur. l.* 19. *supr. de exsec. & cler.* 3 Conveniri poteft, ne conductor rem conductam alii locet. 4 Quid conduxit ad certum tempus, fi temporis expleto ftatio permanferit, videtur in alium annum conducere. Verum fidejuffor ipfius eo, quamdiu remiffum fit tempus conductionis, non amplius adftringitur, nifi de integro conduxerit. *Synopf. Basil. ibi c.* 67. 5 Octavarium. *Hal.* vid. *l.* 7. *l.* 8. *supr. de vectigal. & commiss.* Octavarium, vel octavarium vectigal obfervat. 6 Fidejuffor conductoris vectigalium finito tempore non tenetur: licet is pro quo fidejuffferit, de novo reconduxerit. Salic. *l.* 13. §. 11. *verf. Sed hoc ita verum.* §. *verf. Eadem ratio.* 7 Sterilitas quæ vitio cœli accidit, non eft periculo coloni, nifi vel aliud convenit, vel mens notefit: fed & ea quæ aliquo cœli vitio accidit, aut incuria hoftium, aut uredine, aut folis fervore non adfueto, aut lafciva exercitus præteruntis, aut terræ motu, vel chafmate, vel vi cœli rafiti non poffit, puta fluminum, gracuiorum, fturnorum, aut incendio: idem eft fi labes omnes fructus tuleri. *l.* 15. §. 2. *ff. h. t.* conductori remiffionem parit: nifi ut in quibusdam regionibus fieri folet, *fupr. ibi: ut mos regionis poftulabat.* adde *l.* 19. *infr. h. t.* conductor calus in fe receperit. *fupr. h. t. ibi: fi tamen expreffum non eft &c.* Hoc obiter notandum cafibus in fe receptis, cafus infolitos non intelligi: etiamfi conductor cum juramento cafus in fe receperit: volunt enim quidam præcife & nominatim cafus infolitos receipi oportere. *l.* 78. *in fin. ff. de contrah. empt.* vide Gail. 2. *obferv.* 23. *num.* 18. eamque communem opinionem, refert Joannes Ancharanus 3. *quæft.* 36. *num.* 4. quod notandum, fi verum: quis enim cafus nifi infolitus? *facit l.* 78. *in fin. ff. de contrah. empt.* Poffis tamen dicere inter cafus alios alios ufitatiores vel frequentiores effe, nifi etiam fterilitas ex hujusmodi inter cæteros cafus, & id genus artifices, quorum nimis violento aribus auditorii, vel templi quies turbari poteft: & ad eos ftudiofos, qui ftftulandi, commodo vel altiori voce legendo, vicinis ftudiofis funt moleftí: idque utilitati publice deberi putat. An conductor poffit expelli ante tempus ab empitore fimili, vide *l.* 19. *l.* 4. *ff. h. t.* An heredibus locatoris: An conductor morno ejus here expelli poffit, vide *l.* 10. *J. h. t.* An quia rem alteri locaverit, vide *l.* 6. *J. h. t.* Quid fi præmunerarit integre locationis univerfam penfionem? non poteft expelli. vide Ferrarienfem *forma.* 42. §. *n.* 9. Quid fi ufufructuarius fructuarium fundum locavit plures in annos, æque fit mutuus? Proprietarius non cogitur ftare locationi. *l.* 9. §. 1. *ff. h. t.* Quid fi tacita reconductio fecuta eft? vid. *l.* 16. *J. h. t.* Quid fi obfervandæ conductionis cauffa, ut hypothecæ in rem conductam conductor habuerit? dicam ad *l.* 9. *J. h. t.* Quid fi plures in annos facta fuit locatio, verbi gratia in decem annos? Paponius notat, SC. Parifienfi veritum, an hujusmodi conductorem liceret expellere, cum et ifte dominum conqueri, & ob naturalem poffeffionem interditum poffefforium. *l.* 1. *ff. fi aqua vel ftillicid.* Gluck. *l.* 5. *ut certo.* §. 5. *ff duobus.* 15. *ff. commodati. l. fi quis ante.* 10. *ff. de adquir. vel amitt. poffeff.* vid. Papon. 10. *Arrefl.* 3. *num.* 2. 37 Ut alibi ad Præfectum urbi. *l.* 1. §. 3. *ff. de off. profect. urbi.* 38 Dixi ad *l.* 2. §. 5. *ff. qui petant tutores.* exprefe *quinto cauffe pign.* ut in ea re differat prædium rufticum ab urbano: & illata in rufticum prædium nunquam tacite obligentur, etiamfi dominus feiverit (hoc adverfus Accurfium & receptam opinionem defendit Forcatulus 17. *Necyomantia*) illata in ædes tacite fint obligata. *l.* 2. *ff. in quib. cauf. pign. vel hypoth.* Rationem differentiæ eam effe, quod in ædibus & urbano ædificio nihil aliud fit conductoris quod locatori obligetur: in rufticis, etiamfi illata non fint, pignori fructus funt. *l. eo jure.* 4. *l. praditis.* 7. *ff. in quib. cauf. pign.* & breviter illata in rufticum prædium non aliter effe pignori, quam fi exprefe pignorata fint, *arg. l. 1. §. ult. ff. de Salvianis.* idque in Servianis, & quasi Servianis & Salvianis interdicto effe. §. *item Servianæ.* 7. ubi Theoph. *l. debitor.* 59. *ff. ad SC. Trebell.* §. *fequens. in. Inft. de interdict.* 1. *l.* 9. *hoc interdictum.* 1. *ff. de migrandis.* Deinde hic non queri an invecta in rufticum prædium indifinifte fint pignori locatori: id an invecta a colono feu fervo alicujus fint conductori pignorate. Hoc tandem definit; invecta a fervo, non effe pignori, nifi dominus ipfe expreffe confenferit. 39 Horrearius cuftodiam effracti horrei non jeni nem adeft, nifi fpecialem fuit cuftodiam reprominfcit. *l.* 1. *l.* 9. *l. in fin. ff. h. t.* & vim. *l.* 15. §. 1. *ff. h. t.* 40 Id eft, fi expreffim & nominatim conventum, ut illata effent pignori locatori. vid. *l.* 11. §. 2. *ff. qui potior.* 41 Indefinite invecta, illata in urbanum prædium, tacite obligantur dominio, etiam ignoranti, *ibi. l.* 4. *ff. de pactis. l.* 4. *ff. in quib. cauf. pign.* in rufticum, fciente tantum. §. *h. t.* §. 7. *Inft. de actionib.* 10. *Arrefl.* 3. *n.* 1. Idem 1. *Nat.* 2. *c. de locage*: Imbertus *in enchiridio in verbo, un acheteur n'eft tenu.* Quid fi conductori locator, aut etiam emptor quanti ejus interfit, offerat, eftne audiendus? audiendus videtur. Nam qui pignoris jure rem perequitur, a res retinentione removetur, fi qualiscunque poffeffor dentum offerat. *l.* 13. *in fin. ff. quib. modis pign.* vide Rolandum a Valle hanc quæftionem explicantem 1. *cons.* 6. *n.* 10. & *cons.* Quæ tamen fententia difplicet Gulielmo Onciato *quæft. Acad.* 10. *n.* 22.

Difpucet etiam Socino. Verum contraria opinio communior eft, de qua vide Negufantium *tract. de pignor. & hypothec.* ubi de differentia generalis & fpecialis hypothecæ tractat, fauit etiam *c.* 5. *n.* 4. *de difficult. pignor.* Cum in id quod interefl obligatio fuccedit in locum Rol. *d. loc n.* 22. putat locatorem expreffe obligari ad factum & patientiam fruendi præftandam: quod jurantunem fertari detet in forma (velut loquuntur) fpecifica, cum per recipiat æquivalens feu tantundem. Alexand. *in l. ftipulationes non dividuntur. l.* 72. *ff. de verbor. obligat.* Jal. *in l. fi pecuniam* 6. *ff. de condict. cauffa data.* Quid fi locationis continuatio promiffa fuerit? idem, quod de prima locatione dictum eft. Quid fi locator promiffit de domum locatam non alienaturum, inque eam rem domum ipf in obligavit? priorum tamen antecedentem competere eo cafu putant. *arg. l.* 7. *in fin. J. de dotif. pign.* de quo vid. Negud. *tract. de pignor. in pr.* Quid in emphyteuf? aliud? cogitat enim emptor proprietatis ftare emphyteuæ. Soc. *reg.* 387. Quid fi colonus impenfis fecit, & ea ipf repetere? ante tempus impenfas eum expelli poffe negat Soc. *d. loc. arg. Leolonus.* 12. *ff. de vi, & de vi armis.* Quid fi in longum tempus conduxit? idem quoque. *l.* 1. *ff. de fuperf. & ibi* Bart. Bald. *hac l.* Soc. *ibid.* fuccedfor enim lingularis vel emptor expellere te non poffunt, cui in longum tempus fundus locatus eft. Emens etiam fundum a fifco, colonum eius expellere non poffum. *l. cognoverunt.* 3. *infr. de mancipiis & colonis. l.* 11. *tit.* 62. at nec colonum municipii vel Reipublicæ, licet ad modicum tempus conduxerit. *l.* 1. *ubi Gloff.* & Bart. *d. de publicis publicanis.* Quid fi colonus partiarius fit? idem in eo dixeredum. 8. *ff. pro focio.* Quid fi emptor fit fructuum? idem plane. Bald. *in d. l. emptorem.* Quid fi duobus res locata eft? volunt primum præferri fecundo, etiamfi fecundo conductori facta fit traditio. *fuæ* adde *l.* 15. §. *de rei vendic.* Quod tamen legi vide repugnat: mihique magis ea placet opinio Alexandri & Socini *conf.* 29. & ita quoque Papiæ judicatum fuiffe, refert Cotta in *Memorial. in verb. locatio.* 13 Quod plerumque folet fieri: ne alioquin locator, qui domum fuam vendidit, teneatur conductori. *l* 25. §. 1. *ff. h. t.* Locatorem cum dico, fiicum excipe venditorem. *l. ult. ff. de jure dictio.* 6. *ult. Inft. h. t. l.* 19. §. 8. *l.* 60. §. 1. *ff. h. t. l.* 18. *J. de jure dot.* §. 36. *in fin. Inft. de rer. divif.* Morte ufufructuarii prit ufufructus: ut hinc conflet, fructuarii aliam in eo cafu contracta partis. 17 Vide quæ notavi de invito ad *l.* 11. *fupr. de contrab. empt.* 18 Ipfum hac lex locum non habet in his, qui perpetuo retinent. vid. *l.* 11. *in fin. ff. de publican. & vect.* 19 Imo funt *l. ff. h. t. l.* 66. *ff. folut. matrim.* 20 Vid. *l.* 1. *fupr. h. t.* 21 Divifio contractus induit divifionem obligationis. *l.* 5. *in fin. l.* 6. *ff. commod. l.* 9. *ff. de duob. reis.* 22 Correus debendi partem correi nomine creditori offerre poteft. 23 Beneficium hoc cedendarum actionum vocant. 24 Locans operas aut vetturam, puta plaultrarius vel afiarius antequam mercedem accepit, operas præftare non cogitur, fidem fallere non ante præftitarum. 25 Pufi conductor a locatore ex fecunda cauffa legis 2. *fupr. h. t.* expulfus fit ob eandem cauffam conductorem fuum expellere cogitur, num tenebitur conductori in quod interefl? Paponius 10. *Arrefl.* 3. *num.* 3. refert non teneri, quia neceffitate expellit, juxe id permittentes conductioni durat. Verum exacto tempore poteft hoc facere, nifi vel nominatum, 31 Tacita reconductio in rufticis etiam prædis locum habet, ut hic, & in urbanis quoque diverfo tamen jure. Nam in rufticis præfumitur conductori tacite indulgere annalis quoque 32 Tacita reconductio in rufticis etiam prædis locum habet, ut hic, & in urbanis quoque diverfo tamen jure. Nam in rufticis præfumitur conductori tacite indulgere annalis quoque diffidio: in urbanis, prout quisque tantum habitavit. *l.* 13. *in fin. ff. h. t.* Cur ita? quia fructus ex rufticis prædis annuatim tantum percipiuntur: in urbano, quot diebus. vide Ferrarienfem *in formula libelli*, *quo agitur ad facti præftationem*, *in verb. interfitoit.* 2. *num.* 8. Paponem 1. *Nat.* 2. *c. de locage.* Petrum Ancharanum 1. *qu.* 62. Apud Parifienfes, locatior prædia urbana tacite locare videtur ad trimeftre tantum. Cur? dies penfionum ibi quarter in anno cedunt. Papon. *d. loc.* ubi quædam alia vide, de tacita flagni reconductione. 33 Tacita reconductio. *l.* 13. §. 11. *l.* 14. *ff. h. t.* cur ita fit? non præfumitur mutata voluntas. Alciat. 2. *prafumpt.* 17. Quid fi locatio in fcriptis præfit habita fuerit? Tacitos patientia non confert conductori tacitum jus reconductionis. *l.* 13. *in fin. ff. h. t.* Tunc enim mens contrahentium fuiffe videtur, ut non alter quam fcriptura renovaretur locatio: eaque perfecta. Alciat. *d. loc.* Petr. Anchar. *d. loc num.* 6. 34 Tacitis in reconductionibus ut ipfa conductio commode conductoris convalefcit, ita lex pignorum quæ lege, id eft, repetita qualitate quæ erat in priori. Alciat. *d. loc.* 35 Locatio contradus bonæ fidei. *l.* 2. §. 2. *ff. de publican. l.* 54. *ff. h. t. l.* 17. §. 4. *ff. de usur.* 36 Conductor poft moram ufuras debet. *d. l.* 2.